گەڕانەوە لە خەیاڵەوە بۆ واقیع.. لە چیرۆکی “سەفەرێکی ئەفسووناوی” حسێن عارفدا.. نووسینی/ عەتا قەرەداخی

چیرۆکی “سەفەرێکی ئەفسووناوی” یەکێکە لە چیرۆکەکانی چیرۆکنووسی ناسراو حسێن عارف کە لە ساڵی 1980دا نووسیویەتی. دەشێ وای لێکبدەینەوە کە ئەم چیرۆکە بەرهەمی قۆناغێکی نووسینی چیرۆکنووسە کە بە قۆناغی پێگەیشتن ناوی ببەین چونکە ئەم چیرۆکە پاش نووسینی چەندین چیرۆکی دیاری حسێن عارف دێت کە تیایاندا زۆرێك لە هونەرەکانی چیرۆکی نوێی بەکارهێناوە. دیارە ئاگاداری ئەوەین کە ئەم چیرۆکنووسەمان لە کۆتایی شەستەکان و لە حەفتاکاندا بە چالاکییەکی زۆرەوە شوێنی خۆی لە جوگرافیای چیرۆکی کوردیدا دیاری کرد بە تایبەتی لە ڕووی هونەری و لایەنە وردەکانی هونەری چیرۆکنووسینەوە کە ئەویش سەرجەم گرێچن و بنیادنانی کەسێتی و شوێن و کات و جوڵە و بەرزبوونەوە و دابەزینی کردار و سروشتی ڕووداو و هونەرەکانی گێڕانەوە و مۆنۆلۆگ و دایەلۆگ و چۆنێتی بەکارهێنانی ڕاناوەکان و گەڕانەوە و زمانی کەسێتەکانیش دەگرێتەوە.

چیرۆکی سەفەرێکی ئەفسوناوی دوای ئەزموونی چەند ساڵێکی چیرۆکنووسی لەو بوارانەدا نووسراوە بۆیە جێگای خۆیەتی وەکو چیرۆکی قۆناغی بە ئەزموونی و شارەزایی ئەم چیرۆکنووسە لە بواری چیرۆکنووسیندا حسابی بکەین.

بەسەرهاتی ئەم چیرۆکە سەبارەت بە “کەسێکە کە لە یەکێك لە گەڕەکە کۆنەکانی “شار”دا ژیاوە، پاشان لەبەر هەرهۆیەك بێت “شار”ی بەجێهێشتووە و بۆ ماوەیەکی دوور و درێژ نەگەڕاوەتەوە، تەنانەت مەگەر بە دەگمەن ئەگینا هەواڵی شاریشی بە تەواوەتی نەبیستووە. چەند جارێك خولیای سەردانەوە لە شار مێشکی دەگرێتەوە، بەڵام هەلی ئەو گەڕانەوەیەی بۆ فەراهەم نابێت. تا ئەنجام هەلی ئەوەی بۆ دەڕەخسێت کە سەردانی شاربکاتەوە، لەگەڵ گەیشتنەوەی بەشار ڕێگای ئەو گەڕەك و کۆڵانە دەگرێتە بەر کە یەکەم شوێنی چاوتیا هەڵهێنانی بووە، واتە دەگەڕێتەوە بۆ زێدی ڕاستەقینەی خۆی، بۆ ئەو گەڕەکەی کە منداڵی لە کوچە و کۆڵانەکانیدا بەسەربردووە. لە گەڕانەوەدا بۆی دەردەکەوێت کە زۆربەی شتەکان نەگۆڕاون و لە گەوهەردا هەروەکو

خۆیانن، خۆ ئەگەر گۆڕانکاری سادەش ڕوویدابێت ئەوا تەنیا ڕووەکەشی گرتۆتەوە. ڕووکەشی خانووە کۆنەکان، ڕووکەشی کۆڵان و درەخت و تەنانەت خەڵکەکەشی، بەڵام لە ناوەڕۆکدا هەموویان وەکو خۆیان ماونەتەوە.

پاڵەوانی چیرۆکەکە کە دەگاتەوە ناو کۆڵان و بە یادەوەرییەکانی ڕابردووی ئاشنا دەبێتەوە، ئەوا وێنە و دیمەنی گەڕەك و سیمای کەسەکان و دەنگ و قسە و ئاخاوتنەکانیان سەرجەم لەسەر شاشەی زەینیدا ئامادە دەبنەوە و لە ڕێگای خەیاڵ و یادوەرییەوە دەگاتەوە بەو ڕابردووە و چەند ڕووداو و جوڵە و شتی ئەو سەردەمە دەگێڕێتەوە کە هەریەکەیان بەشێك لە مێژووی پاڵەوان و ژینگە و دەوروبەرەکەی دەخەنەڕوو، لەوێشدا بە پێکەوەبەستنەوەی ئەم بەشانەی یادەوەرییەکانی پاڵەوان دەتوانین مێژووی پاڵەوان و ئەو قۆناغە مێژوویەی کە چیرۆکەکە لێی دەدوێت تێبگەین و تەنانەت چۆنێتی ژیان و ئاستی پەرەسەند و گەشەی کۆمەڵایەتی و چۆنێتی ژیان لە “شار”دا دەستنیشان بکەین و هەر لەوێشەوە ناسنامەی شار بخەینە ژێر پرسیارەوە، بەوەی کە بپرسین ئایا ئەوەی پاڵەوانی چیرۆکەکە بۆی دەگەڕێتەوە شارە؟ ئایا خاسێتی شاری هەیە؟

ئایا ئەو پێکهاتە کۆمەڵایەتییەی ئەو گەڕەکەی کە پاڵەوانی چیرۆکەکە بۆی دەگەڕێتەوە پێکهاتەیەکی شارییە یان ڕاستەوخۆ پێکهاتە و بنیادی لادێیە و وەکو خۆی بەبێ گۆڕانکاری گواستراوەتەوە بۆ زەمینەیەکی تر کە پێی دەڵێن شار؟ دیسان سروشتی “شار” لەم چیرکۆەدا بە ئاراستەی ئاخاوتن لەسەر کۆمەڵگای کوردی و کۆمەڵگا هاوشێوەکانی کوردیش ڕامان دەکێشێت کە چۆن شاریان تیا دروست بووە و چۆنیش شار لەگەڵ دروستبوونیدا سیفات و خاسێت و بنەماکانی ژیانی شاری نەهێناوە. ئەمەش لە خۆیدا دەبێە بەڵگە بۆ ئاخاوتن کردنی باری ناسروشتی لە پەرەسەندنی کۆمەڵگای کوردیدا کە چۆن نەیتوانیوە بە پێی قۆناغی ژیانی کۆمەڵایەتی خۆی خاسێتەکانی ئەو قۆناغەش بەرهەم بهێنێت.

ناونیشانی چیرۆکەکە “سەفەرێکی ئەفسووناوی”یە. ئێمە لە سەرەتاوە هەوڵدەدەین پەیوەندی نێوان ئەم ناونیشانە و دەقەکە بدۆزینەوە. دیارە ئەوە ئاشکرایە لە دەقی زیندوودا ناونیشان دەوری کلیل دەبینێت بۆ کردنەوەی دەقەکە و شۆڕبوونەوە بۆ ئاستە نادیارەکانی. تەنانەت بۆچوونی لەو جۆرەش هەیە کە پێی وایە ناونیشان مانا و پرسیار و جیهانبینی دەقەکە لە خۆیدا چڕ و کۆدەکاتەوە. بەشی یەکەم لە ناونیشانەکە وشەی (سەفەر)ە ئەگەر ئەم وشەیە وەکو دالێك سەیر بکەین، ئەوا دەشێ لە پشتی ئەم دالەوە، مەدلولێك هەبێت، یان ئەم دالە هەڵگری مەلولێك هەبێت. سەفەر لە ئاستە ئاشکراکەیدا ڕۆیشتنە

بۆ جێگایەك. پەیوەست بەم چیرۆكەش (سەفەر) هەمان مانای هەیە، بەڵام لەگەڵ خۆیدا چەند پرسیارێك دێنێتە ئاراوە كە بریتین لە: پاڵەوان بۆ كوێ سەفەر دەكات؟ بۆچی سەفەر دەكات؟ ئایا سەفەرێكی لەخۆوەییە یان بەرنامە بۆ داڕێژراوە؟ ئایا سەفەرە بۆ بەسەربردنی كات یان سەفەرێكی پێویستە و واقیعێك دەیسەپێنێت؟ ئایا سەفەرە بە دوای دۆزینەوە و ئاشكراكرندا یان سەفەرە بە مەبەستی خۆحەشاردان و خۆشاردنەوە و تەنانەت خۆ دفن كردن؟ ئایا سەفەری ژیانە یان سەفەری مردن؟ لە سەرووی هەموو ئەم پرسیارانەوە پرسیارێكی تر سەرهەڵدەدات ئەویش ئەوەیە ئایا ئەم سەفەرە سەفەرێكی واقیعییە و لە ڕاستیدا ڕوودەدات یان سەفەرێكی خەیاڵییە و پاڵەوان لە ڕووی یادەوەرییەوە، یادەوەرییەكانی ڕابردووی زیندوو دەكاتەوە و لە ساتەوەختی ئێستادا دەیانهێنێتەوە بەر زەینی خۆی و گەشتی چۆپێ و هەمەلایەنەی دەكات بەناویاندا؟

كەواتە لێرەدا لە بەردەم دواپرسیاردا ڕادەوەستین، چونكە وشەی ئەفسووناوی كە لە ڕووی زمانەوە ئاوەڵناوە وەسفی سەفەرەكە دەكات كە سەفەرێكی ئەفسووناوییە، ئەوەش پێمان دەڵێت كە پێویست ناكات لە واقیعدا بۆ بوون یان ئەنجامدانی ئەو سەفەرە بگەڕێین، بەڵكو ئەو سەفەرە لە سنووری خەیاڵدا ڕوویداوە و وشەی ئەفسوون دەشێ ئەو مانایەمان پێببەخشێت، هەروەك دەشێت پێچەوانەی ئەم بۆچوونەش ڕاست بێت و سەفەرەكە لە واقیعدا كرابێت و بووبێتە كردار، بەڵام ئەو شوێنەی كە سەفەرەكەی بۆ كرابێت شوێنێكی ئەفسووناوی بووبێت، دیارە ئەو شوێنەش یەكێكە لە گەڕەكەكانی شار كە زێدی پاڵەوانی چیرۆكەكە و دەشێ لە ڕوانینی پاڵەوان خۆیەوە ئەو شوێنە بەرزترین دیمەنی ئەفسووناوی بێت، كە دیارە بۆ ئەو لەو ڕووەوە كە دەشێ دەیان نهێنی ژیانی منداڵی و دەیان ڕووداوی سەرنجڕاكێشی تیا تۆمار كردبن مانای ئەفسووناویترین شوێنی دنیای هەبێت بەلایەوە.

هەروەك پەلهاوێشتنی خەیاڵی پاڵەوان لە سنووری گەڕانەوەیدا بۆ گەڕەك و كۆڵانی سەردەمی منداڵی چەندین ڕووداو و دیمەن و یادەوەری تاڵ و خۆشی ئەوكاتانە دێنێتەوە یاد و سیمای ئەفسانە و جۆرێك لە فانتازیایان پێدەبەخشێت.

لە سەرەتای چیرۆكەكەدا گێڕەرەوەی سەرەتای سەفەرە ئەفسووناوییەكە پێشكەش دەكات بەڵام دیارە بە پێی ڕۆیشتنی كاتی ئاسایی ئەو دەستپێكە سەرەتای كات نییە بەڵكو سەرەتای كاتی ئاسایی لەوكاتەوە دەستپێدەكات كە پاڵەوانی چیرۆكەكە بۆ یەكەمجار دەكەوێتە دواندن و لە ڕێگای ئەو دواندنەوە مەسەلەی سەفەرەكە سەرهەڵدەدات و پاشان بە واقیعیش سەفەرەكە دەست پێدەكات. سەرەتای چیرۆكەكە كە گێڕەرەوە دەیكاتەوە گەڕانەوەیە لە ئێستاوە بۆ ڕابردوو، بۆ ئەو كاتەی

سەفەرەکەی بە فیعلی تێدا دەکرێت کە دەشێ لە ڕاستیدا ئەو سەفەرە تەنیا لە سنووری خەیاڵدا بوونی هەبێت و لە چوارچێوەی یادوەریدا جێبەجێ بکرێت واتە سەفەرێك بێت لە خەیاڵدا، یان سەفەرێك لەودیوی واقیعەوە ئەو هەمان شێوەی گەڕانەوەی پاڵەوانێکی ڕۆمانسی بۆ ڕابردووی خۆی ئەو ڕابردووەی کە بەلایەوە مێژوویەکی زێڕین بووە.

گێڕەرەوە ئەوە ئاشکرا دەکات کە پاڵەوان لەو سەفەرەدا تەنیا نییە بەڵکو کەسێکی تری لەگەڵدایە. دەبێ بوونی کەسی دووەم لەگەڵ پاڵەوانی چیرۆکەکەدا چ پێداویستییەك هێنابیەتیە ناو دەقەکە و سنووری سەفەرەکەوە؟ بەڵام جارێ با واز لە وەڵامی ئەم پرسیارە بهێنین و بە دوای ئەو دەلالەتەدا بگەڕێین کە بوونی کەسی دووەم لەگەڵ پاڵەوان هەڵیدەگرێت. بێگومان بوونی کەسی دووەم لەگەڵ پاڵەواندا و ڕێنومایی کردنی و گوێڕایەڵی پاڵەوانیش بۆ قسە و ڕێنومایییەکانی کەسی دووەم ئەوە دەگەیەنێت کە پاڵەوانی چیرۆکەکە کەسێکە خۆی بەویتر دەسپێرێت و چاوەڕوانی ئەوەش دەکات کە ئەویتر بڕیاری بۆ بدات. دیارە ئەمە دەلالەتی ئەم حاڵەتەیە کە پاڵەوانی چیرۆکەکەی تیا دەردەکەوێت، بێگومان لێرەوە کەسێتی پاڵەوانی چیرۆکەکە و بنەمای کۆمەڵایەتیشی تا ئاستێکی دیاریکراو ئاشکرا دەبێت کە کەسێتێکە دەیەوێت پشت بەویتر ببەستێت و خۆی لە بڕیاردان بە دوور بگرێت و دیسان لە بری ئەوەی پێشەنگ بێت دەیەوێت دوای ئەویتر بکەوێت واتە بە جۆرێك لە جۆرەکان وەکو پاشکۆ دەردەکەوێت کە ئەوەش لە ڕووی سایکۆلۆژییەوە دەشێ وەکو کەسێتیك سەیربکرێت کە جۆرێك لە هەست بە کەمیکردنی هەیە، لە ئاستی کۆمەڵایەتیشدا کەسێتی پاڵەوان کەسێتییەکی ناجێگیرە کە بە چەمکی مارکسیانە بە بۆرژوای بچووك ناودەبرێت و ئەندامانی سەر بەم توێژە کۆمەڵایەتییەش لە ڕووی سایکۆلۆژیای کۆمەڵایەتییەوە لە بارێکی ناجێگیردان و زیاتریش بە دوای ڕووداوەکاندا کێش دەبن ئەگەرچی هەندێ جار لەو بارە شلۆقەیاندا بە باری شۆڕشگێڕێتیدا دەشکێنەوە و دەتوانن دەوری کاریگەر و پێشەنگێتی ببینن.. بۆیە باشتر وایە لێرەدا بڕیاردان لەسەر کەسێتی کۆمەڵایەتی پاڵەوانی چیرۆکەکە بە کراوەیی بەجێبهێڵین تا بزانین بە چ ئاراستەیەك دەڕوات و دەجووڵێت.

پاڵەوان دوای ئەوەی دەگاتەوە گەڕەکی خۆیان دەکەوێتە مۆنۆلۆگ کردن و لەوێشەوە ڕاستەوخۆ لە شێوەی فلاشباکدا دەگەڕێتەوە بۆ ڕابردوو، ڕابردووی ئەوسای خۆی لە کۆڵانەکەدا کە چۆن دەچێتە ماڵی ئامە و لە نێوان خۆی و ئامەدا چی ڕوودەدات. بەڵام هەر زوو کەسی دووەم ڕایەڵی خەیاڵەکەی دەبڕێت و لەوساوە دەیگێڕێتەوە بۆ ئێستا واتە بۆ کاتی ئاسایی گەڕانەوە بۆ کۆڵانی خۆیان. جارێکی تر دیمەنی کۆڵانەکە خەیاڵی بۆ ڕابردوو کێش دەکاتەوە، ڕابردووی هەندێ لەو

کەس و ماڵانەی کە لە گەڕەکدا پێکەوە ژیاون. هەر لەوێشەوە خەیاڵ دەیباتەوە بۆ چەند ساڵێك لەوەوبەر کە حەمەومینی کوڕی سالە سنەیی لە بەغدا بینیووە و بەڵام بە ئاسانی نەیتوانیووە بیناسێتەوە. بەڵام کاتێ حەمەومین خۆیی بۆ ئاشکرا دەکات، ئەم یادی دەکەوێتەوە و دیسان دەگەڕێتەوە بۆ یادوەری خۆی و لەوێدا لە پەیوەندی ڕابردووی نێوان خۆیان و خێزانی سالە سنەیی دەدوێت و لەو دواندنەشدا باری کۆمەڵایەتی خۆیان زیاتر ئاشکرا دەکات کاتێ لەوە دەدوێت کە ماڵی سالە سنەیی ئامادە نەبوون کچەکەیان بدەن بە برا گەورەکەی ئەم چونکە بە ڕای ژنەکەی سالە سنەیی ئەمان خێزانێکی لە برسا مردوون و ئەوان ئامادەنین کچەکەیان بدەن بە لەبرسامردوویەك.
لەم بەشەی گەڕانەوەی پاڵەواندا بۆ ڕابردووی خۆی تیشك دەخاتە سەر پێکهاتە و بنەمای چینایەتیان، کەواتە لێرەوە ئەوە ئاشکرا دەبێت کە پاڵەوانی چیرۆکی "سەفەرێکی ئەفسووناوی" کەسێکە سەر بە چینی خوارەوەی کۆمەڵ، ئەگەرچی بە تەواوەتی نازانرێت چ کارەیە و بە چیەوە خەریکە، بەڵام لە هەڵسوکەوت و جوڵانی بەردەوامیدا وەکو وردەبۆرژوای نێو کۆمەڵگایەکی دواکەوتوو دەردەکەوێت، کۆمەڵگایەك کە تەنانەت چین و توێژە کۆمەڵایەتییەکانیش تیایدا بە تەواوی نەبوونەتە خاوەنی خاسێتی دیاریکراوی خۆیان و تەنانەت سنووری ئاشکراش نییە لە نێوان چین و توێژە جیاوازەکاندا چونکە کۆمەڵگاکەیان بەو جۆرە پەرەی نەسەندووە کە هەموو چین و توێژە کۆمەڵایەتییەکان بووبنە خاوەنی ناسنامەی دیاریکراو و تایبەتی خۆیان.
ئەم لەگەڵ کەسی دووەمدا بەردەوامە لە گەشتەکەیدا بۆ گەڕەك و کۆڵانەکەی سەردەمی منداڵی هەنگاو بە هەنگاو هەر دیمەن و دیاردەیەك یادوەرییەکی ئەوسا و سەردەمی منداڵی دێنێتەوە یاد و هەرجارەی کەسێتێك و ڕووداوێك یان شوێن و یادەوەرییەکانی خۆیی و هاوڕێکانی لەو شوێنەدا دێتەوە یاد. شوێنەکان لە کۆڵان و بینا و دەرگاکان لە گەوهەردا وەکو خۆیانن ئەوەی کە گۆڕانی بەسەردا هاتبێت ڕووکەشەکانیانە، کەسەکانیش لە دیمەن و ڕووخساردا گۆڕاون..
دیارە لە پشتی ئەم وەسفکردنەی شوێن و بینا و دیمەن و خەڵکی کۆڵانەوە بەوەی کە وەکو خۆیان ماونەتەوە ئەوەمان بۆ ئاشکرا دەبێت کە ئاستی گۆڕانکاری لەو واقیعە کۆمەڵایەتییەی کە پاڵەوان بۆی دەگەڕێتەوە هێجگار خاوە، بە جۆرێك کە پاشی حەڤدە ساڵ تەنیا ڕووکەشی شتەکان هەندێ گۆڕانی بەسەردا هاتووە. ئەگەر ئەم دیمەنە هاوشان بکەین لەگەڵ باری کۆمەڵایەتی کۆمەڵگای کوردیدا ئەوا هاوشێوەییەکی تەواو دەبینین، دیارە مەبەستمان ئەوە نییە کە چیرۆکەکە واقیعی دەرەوەی دەقەکەمان بۆ وەسف دەکات واتە وێنەیەکی

فۆتۆگرافی ئەو واقیعە پیشکەش دەکات، نەخێر، بەڵکو بە ئاشکرا دەبینین ئەو نەگۆڕی و سەقامگیرییەی لە گەوهەری شتەکاندا هەیە خاسێتی کۆمەڵگای کوردییە. ئەو کۆمەڵگایەی ڕووکەشی دەگۆڕێت بەڵام لە گەوهەردا هەمان شێوەی خۆی دەمێنێتەوە یان ئەگەر گۆڕانکاریشی بەسەردا بێت ئەوا گۆڕانکارییەکی زۆر خاوە بە تایبەتی لە ڕووی عەقڵی و سروشتی پەیوەندییە کۆمەڵایەتییەکانەوە، دەتوانین بە ئاشکرا ئەوە بسەلمێنین کە شێوازی پەیوەندییە کۆمەڵایەتییەکان لە ڕووی پەیوەندی خێزان و ژن و ژنخوازی و پەیوەندییەکانی خێڵ و عەشیرەت و ستراتیژ و عەقڵی ئەو پێکهاتانەوە لەگەڵ سەردەمی میرنشینەکاندا جیاوازییەکی ئەوتۆی نیە لە کاتێکدا بنەمای پەیوەندییەکان هێشتا فاکتەر یان هۆکاری خوێن و خزمایەتی بەڕێوەی دەبەن.. ئیتر گرنگ نییە لە ڕووکەشدا و بە قسە چەندێ باسی دیموکراسی و کۆمەڵگای مەدەنی دەکرێت. نەخێر بەڵکو ئەوەی دەکرێت بە بنەمای پێوانەکردن بۆ بوونی گۆڕانکاری دەبێ بە فیعلی بوونی هەبێت. بەڵام لە سەردەمی دروستبوونی میرنشینەکانەوە کۆمەڵگای کوردی دابەش بووە بەسەر دوو جەمسەر یان دوو ئاستدا ئاستی دەسەڵاتدار و ئاستی ڕەنجدەر، ئاستی دەسەڵاتدار بریتی بووە لە بنەماڵەی میر بە خۆی و خێڵ یان عەشیرەتەکەیە واتە کەسانی نزیك و ئەندامانی هەمان بنەماڵە لەگەڵ زۆرینەی ڕەنجدەری بێ ماف، لە ئێستاشدا هەمان دابەشبوون بەردەوامە کەمینەی دەسەڵاتدار کە لە ئەندامانی سەرەوەی حیزب و کەسوکاری نزیکیان پێکهاتووە و هەموو پنتەکانی دەسەڵات و کارگێڕی و ڕێبەرێتی بەسەر ئەواندا و لەنێو ئەواندا دابەشکراوە و جەماوەریش مافی هاوڵاتیبوونی هەیە بۆ کارکردن و بۆ ڕازیبوون بە بڕیار و کارەکانی ئەوی سەروە، عەقڵییەتی ئەوی سەرەوە و ستراتیژی کارکردنی هیچ جیاواز نییە لە عەقڵییەتی ئیشکردن و ستراتیژی کارکردنی ئەوی سەرخێڵ و سەرۆك عەشیرەت. بەڵی ئەو واقیعەی کە پاڵەوانی چیرۆکەکە بۆی دەگەڕێتەوە ئەو واقیعەیە کە گۆڕانکاری دیاری تیا بەدی نایەت. ئەمەش یەکێکە لە کێشەکانی ئەو واقیعە کۆمەڵایەتییەی کە چیرۆکی "سەفەرێکی ئەفسووناوی" تیادا بەرهەم هاتووە، دەشێ بەشێك لە ئەفسووناوی بوونی ئەم چیرۆکە ئەوە بێت کە مێژوو تیایدا وەستاوە لە ماوەی حەڤدە ساڵێ دووری پاڵەوان لە کوچە و کۆڵانەکەی خۆیانەوە گۆڕانکاری ڕوونادات. ئەمەش وامان لێدەکات ئەو واقیعە کۆمەڵایەتییە بخەینە ژێر پرسیار و بەو چاوە لێی بڕوانین ئایا بۆچی گۆڕانکاری تیایدا ڕوونادات یان لە ڕووی پەرەسەندنەوە بەو جۆرە خاوە؟

دیسان ئەو پرسیارەش خۆی دەسەپێنێت ئایا ئەوەی پاڵەوانی چیرۆکەکە بۆی دەگەڕێتەوە تا چەندێ خاسێتی شاری هەیە و داخۆ چینی باڵادەست

لە شاردا کێیە؟ بێگومان ئەو زەمینەی کە پاڵەوانی چیرۆکەکە بۆی دەگەڕێتەوە سیمای شارەکانی کوردستان بووە لە ڕابردوودا، ڕاستە ئێستا لە ڕووی بیناسازییەوە ئەو دیمەنە گۆڕاوە بەڵام ئەوەی جێگای سەرنجە لەگەڵ گۆڕینی ڕووکەشی شارەکاندا ئاستی پەرەسەندنی کۆمەڵایەتی و بنیادی کۆمەڵایەتیش وەکو پێویست گۆڕنکاری بەسەردا نەهاتووە. بۆیە ئەگەر وای دابنێین کە “سەفەرێکی ئەفسووناوی” سەفەری گۆڕانکارییە لە باری دواکەوتوویی کۆمەڵگای کوردییەوە بۆ بار و قۆناغێکی پەرەسەندوتر و پێشکەوتوو، ئەوە لەو سەفەرەدا گۆڕانکاری بەو مانایەی ماهیەت و جەوهەری شتەکانی گرتبێەوە ڕووی نەداوە، دەشێ ئاوەڵناوی ئەفسووناوی ببێتە دەربڕی خاسێتی ئەو سەفەرە کە مانەوەیە لە شوێنی خۆدا، ئەمەش سەفەرەکە دەکاتە سەفەرێکی خەیاڵی، واتە ئەگەر مەبەست لە (سەفەر) گۆڕانکاری بێت، ئەوا ئەو گۆڕانکارییە ڕووی نەداوە، واتە لەسەر زەمینەی واقیع سەفەرەکە نەکراوە، بەڵکو سەفەرێکە لە سنووری خەیاڵ و وەهمدا نەخشەی کێشراوە. گەڕانەوەی بەردەوامی پاڵەوانیش بۆ ڕابردوو، بۆ یادەوەرییەکانی ئەوسای تەنیا لە ڕێگای خەیاڵەوە دەگاتە ئەنجام. بە واتا سەفەرەکە لە دەرەوەی واقیعدا دەکرێت و هەرچۆن پاڵەوان لە بینینی هەر دیمەن و دیاردەیەکی نێو کۆڵانەکان و لە یادکەوتنەوەی هەرکەسێکدا بە خەیاڵ دەگەڕێتەوە بۆ دوواتر و یادەوەرییەکی کۆنتر دەگێڕێتەوە و سەفەر کە دەبێتە سەفەرکردن بەنێو کۆمەڵێ یادەوەری پێشتردا و پاڵەوان بە چێژ و خۆشییەوە سەیری ئەو ڕووداوانەی ڕابردوو سەرجەم ئەو دیمەنانەش دەکات کە ئامادەیان دەکاتەوە، بە هەمان شێوە سەفەرەکەش بە گشتی سەفەری خەیاڵە و ئەم جۆرە پەیوەستبوونەی پاڵەوانیش بەو جۆرە بە ڕابردووەوە تەنیا تێڕوانین و هەڵوێستی پاڵەوان بەرامبەر بە ڕابردوو دەستنیشان ناکات یان دەرناخات بەڵکو باری کەسێتی دەرەوەی دەقەکەش دەردەخات کە ئەو کەسێتییەش کەسێتی کوردە و بە شێوەیەکی گشتی کەسێتییەکی خەیاڵاویە و لەسەر یادەوەرییەکانی دەژی و هەمیشە ئێستا ڕەتدەکاتەوە، بەڵام لە هەڵوێستی ڕەتکردنەوەکەیدا کە دەبووا لە بەردەم گومانێکدا ڕابووەستایە ئایا بەرەو ئایندە هەنگاوی بنایە یان بەرەو ڕابروو بگەڕایەتەوە کە گەڕانەوەش بەرەو ڕابردوو هەڵوێستێکی خۆپارێزانەیە و کاتێ ڕوودەدات کە ئومێدی ڕۆیشتن بەرەو ئایندە لاواز بێت و چاوەڕوانی گۆڕانکاری نەکرێت لەم کاتەدا ئەو کەسێتە بەرەو ڕابردوو دەگەڕێتەوە، لە لایەك بە هۆی نەبوونی گیانی سەرکێشی و شۆڕشگێڕانەوە، لە لایەکی تر بە هۆی ترسان لە گۆڕانکاری چونکە نازانێت ئایندە چی لەگەڵ خۆیدا دەهێنێت، بەڵام ڕابردوو بووەتە شتێکی مەئلووف و زانراو لەلای و مایەی ترس نییە. ئەم حاڵەتەی کە

پاڵەوانی چیرۆکەکەی تێدایە و بەردەوام دەگەڕێتەوە بۆ ڕابردوو لە لایەك شیكاری باری كەسێتی كورد دەكات كە زیاتر كەسێتییەكە بە خەیاڵی ڕابردوو، بە پیرۆز ڕاگرتنی ڕابردوو دەژیێت، هەروەها ئاستی چینایەتی پاڵەوانیش نیشان دەدات کە کەسێتییەکی بۆرژوای بچووکی هەیە و زیاتر خۆپارێزە و لە گۆڕانکاری دەترسێت، هەر لەبەر ئەوەیە کە پاڵەوانی چیرۆکەکە بەردەوام لە ساتەوەختی ئێستادا لەبری ئەوەی کە بەرەو ئاینده بچێت یان هەنگاوی بەرەو ئاینده بنێت، بەرەو ڕابردوو یان بە ئاراستەی ڕابردوو دەگەڕێتەوە، بە واتا پاڵەوان کەسێتێکە نایەوێت ڕووبەڕووی هیچ شتێك بێتەوە بەڵکو دەیەوێت لە بری ڕووبەڕووبوونەوەی واقیعیانە لە ڕێگای خەیاڵەوە بگەڕێتەوە بۆ ئامادەکردنەوەی ڕابردوو، دیارترین خاسێتی ئەو ڕابردووەشی کە ئەم دەیهێنێتەوە یاد بە خەیاڵ پێی دەگاتەوە، ئەوەیە کە کەمترین ڕووداوی تێدایە، بەڵکو زیاتر خاسێتی شتە جێگیرەکانی تێدایە واتە واقیعێکی وەسفییە نەك واقیعێکی کرداری و پڕ لە چالاکی. ئەم شێوە کەسێتییەی پاڵەوانی چیرۆکی "سەفەرێکی ئەفسووناوی" شێوەی بەشێکی دیاری پاڵەوان و کەسێتە دیارەکانی چیرۆکەکان و تەنانەت ڕۆمانەکانی (حسێن عارف)ن، واتە دەتوانین بڵێین زۆرێك لە پاڵەوان و کەسێتە دیارەکانی چیرۆك و ڕۆمانەکانی حسێن عارف سەر بە ڕۆشنبیران و بۆرژوای بچووکن، دیارە ئەوەش پەیوەندی بە شارەزایی و سەردەرکردنی حسێن عارفەوە هەیە لە باری کۆمەڵایەتی و سایکۆلۆژی ئەم توێژە کۆمەڵایەتییە و هەر ئەوەش وایکردووە کە لە بیناکردنی کەسێتەکانیدا سەرکەوتوو بێت و بە ئاگاییەوە مامەڵەی لایەنە پڕ وردەکارییە دەروونی و کۆمەڵایەتییەکانی کەسێتەکانی بکات کە ئەوەش لە پلەی یەکەمدا بە یەکێك لە پێویستیە سەرەکییەکانی نووسین دادەنرێت.

لە درێژەی گەڕانەوەدا پاڵەوانی چیرۆکەکە بە هۆی بینینی هەندێ دیمەنەوە دەگەڕێتەوە بۆ سەردەمی منداڵی و لەوێدا هەندێ بەسەرهاتی تفت و تاڵی ئەو سەردەمەی خۆی و ژیانی نێو ماڵ و کۆڵان و قوتابخانەمان دەخاتەوە یاد. ئێمە دەزانین لە ڕوانگەی ڕۆمانسیانەوە گەڕانەوە بۆ ساتی ڕابردووی منداڵی بە مەبەستی ڕاکردنە لە باری ناجۆر و پڕ لە فشار و نائاسوودەیی ئێستا و منداڵیش سەردەمی خۆشی و ئاسوودەیی و دوورییە لە لێپرسینەوە و بەرپرسیارێتی ئەگەر منداڵێتییەکی ئاسایی و سروشتی بێت، بەڵام دیارە ئەو یادەوەرییانەی کە پاڵەوانی چیرۆکەکە بۆیان دەگەڕێتەوە و لە ڕووی یادوەرییەوە لە ئیستای سەفەرەکەیدا ئامادەیان دەکاتەوە بە گشتی یادەوەری تفت و تاڵن، کەواتە گەڕانەوەی پاڵەوان بۆ

ساتەوەختی منداڵی گەڕانەوە نییە بۆ ڕابردووی زێڕین یان بۆ بەهەشتی ڕابردوو بەڵکو گەڕانەوەیە بۆ بەهەشتی دۆڕاو یان بەهەشتی ون، ئەگەر لەم ڕوانگەیەوە سەیر بکەین ئەوا تێدەگەین پاڵەوانی چیرۆکەکە دەگەڕێتەوە بۆ دەرخستنی لایەنە تفت و تاڵ و ناجۆرەکانی ژیانی ڕابردووی خۆی و لە ئێستادا ئامادەی دەکاتەوە، هۆی ئەمەش پەیوەست بە باری دەروونی و کۆمەڵایەتی پاڵەوانی چیرۆکەکەوە کە کەسێتییەکی ناجێگیرە لە ڕووی چینایەتییەوە و وەکو حاڵەتی شلۆق لە نێوان چینی هەرەخوارەوە و چینی سەرەوەدا ماوەتەوە بە هەڵوێستیش خۆپارێزە، بەڵام لە ڕووی دەروونییەوە دەیەوێت بۆئەوەی وای نیشان بدات کە ئەم لایەنگری چینی خوارەوەیە بۆ هاوهەڵوێستی ئەوانە دێت ڕابردووی ژیانی خێزانی و ئاستی کۆمەڵایەتی خێزانەکەیمان بۆ دەگێڕێتەوە کە لەوەشدا وای نیشان دەدات ئەم لە ڕووی پێکهاتەی چینایەتییەوە لە بنەڕەتدا سەر بە چینی خوارەوەیە. دیارە ئەو گەڕانەوەیە جۆرێك لە واقیعیەت لە ژیانی پاڵەواندا نیشان دەدات کە بێ پەروا بێ ترس و دوودڵی لەسەر مێژووی ڕابردووی خۆی و خێزانەکەی دەدوێت و لەو دواندنەشدا نایەوێت هیچ شتێك حەشار بدات. لەم هەڵوێستەشدا دەیەوێت بڵێت کە ئەو هیچ نهێنییەك لە ڕووی چینایەتی و کۆمەڵایەتیەوە لە ڕابردوویدا نادۆزرێتەوە هەتا خۆی لە ئاشکرادنیان بە دوور بگرێت، ئەوەش لە ڕووی سایکلۆژیای کۆمەڵایەتییەوە هەڵوێستی ئەندامانی سەر بە چینی خوارەوەیە. ئەمەش هەڵوێستی بۆ ڕۆژاوای بچووك و توێژی ڕۆشنبیر لە کۆمەڵگایەکی وەکو ئێمەدا دەردەخات، کە سەرباری خۆپارێزی و لاوازی گیانی شۆڕشگێڕی و گۆڕانخوازی لای ڕۆشنبیران و بۆرژوای بچووك هێشتا ئەندامانی ئەم توێژە کۆمەڵایەتییە هەوڵدەدەن لە حسابکردندا وەکو پێشەنگی شۆڕشگێڕی و گۆڕانکاری لە کۆمەڵ و ژیانی کۆمەڵایەتیدا دابنرێن.

پاڵەوانی چیرۆکەکە لە سەفەرە ئەفسووناوییەکەیدا لە ڕێگای مۆنۆلۆگ و هەندێ جاریش لە ڕێگای گێڕانەوەوە بیرەوەری جۆراوجۆری ڕابردووی خۆی و خێزانەکەی و کۆڵان دێنێتەوە یاد. گێڕانەوەی هەندێ ڕووداوی تراژیدیش لە جۆری مردنەکەی لەیلێی خوشکی زیاتر فەزای خەم و تاریکی لە چیرۆکەکەدا دەخوڵقێنێت و زەمینەی ئەو واقیعە تاڵەی ژیانی خۆیی و خێزانەکەی و خەڵکی کۆڵان و گەڕەکیش زیاتر لە خەیاڵی ئێمەدا بەرجەستە دەکات کە ئەوەش لە ئاستێکی تردا دەبێتە ڕەخنەگرتن لە دامودەزگا کۆمەڵایەتی و ئیدارییەکانی ئەو قۆناغە. هەر لێرەشەوە پرسیار لە گەوهەری شار سەرهەڵدەدات.. ئایا ئەو کۆڵان و دیمەنە کۆن و داڕزاوەی کە پاڵەوانی چیرۆکەکە دەیگێڕێتەوە دیمەنی شارە؟ ئایا ئەو ژیان و پەیوەندییە کۆمەڵایەتییەی کە لەو گۆڕانەوانەدا دەردەکەوێت پەیوەندی کۆمەڵایەتی ژیانی شارە؟

دیسان پاڵەوان لە گێڕانەوەی درێژەی سەفەرەکەیدا لە کاتی گەڕان بە کۆڵانەکاندا لەوە دەدوێت کە چۆن لەملاو ئەولاوە خەڵکی لە منداڵ و ژن و پیاو چاودێری ئەم و هاوڕێکەی دەکەن. دیارە ئەم دیاردەیەش دیسان لەگەڵ پەیوەندی کۆمەڵایەتی شاردا یەك ناگرێتەوە چونکە لە شاردا دەبێ پەیوەندییەکان بەو جۆرەبن کە کەس خۆی لە ژیان و لە کاروباری ئەوانی دی هەڵنەقورتێنێت ئەگەر بە ڕاستی بە شێوەیەکی سروشتی شار و پەیوەندییە کۆمەڵایەتییەکانی شار دروست بووبن و بەرهەم هاتبن، چونکە لە پەیوەندی شاردا دەبێ بنەماکانی ئازادی تاکەکەس دروست ببێت کە ئەو ئازادییەش مەرج نییە تەنیا ئازادی بیرکردنەوە بگرێتەوە بەڵکو ئازادی ڕەفتارکردن و هەڵسوکەوت و چۆنێتی هەڵبژاردنی شێوازی ژیان و پۆشینی جلوبەرگ.. تاد دەگرێتەوە، دەشێ سیستەمی دەسەڵات لە شاردا سیستەمێکی نادیموکراتی بێت و ڕێگای ئازادی بیرکردنەوە نەدات، بەڵام شێوازی ژیان و ڕەفتار و هەڵسوکەوت هیچ بەربەستێکی ئەوتۆی لە بەردەمدا نەبێت. بەهەرحاڵ لێرەوە لە ئەنجامی ڕوانین بۆ ئاستی پەیوەندییەکانی ئەوشارەی کە وەکو شوێن پاڵەوانی چیرۆکەکە بۆی دەگەڕێتەوە دەردەکەوێت کە بنەماکانی ژیانی شار و پەیوەندی شار و تەنانەت بیناسازی شاریشی تێدا نییە، دیارە ئەو شارەی کە پاڵەوان بۆی دەگەڕێتەوە شاری (سلێمانی)یە لە وەسفکردنەکانی پاڵەواندا، کە نوێترین و هاوچەرخ ترین شاری کوردستانە.. لە کاتێکدا کە بە گشتی باس لەوە دەکرێت کە سلێمانی لە ڕیزی پێشەوەی شارەکانی کوردستانە لە ڕووی پەرەسەندن و شارستانێتی بوونەوە، بەڵام وەکو دەردەکەوێت نە ئەو شێوازەی بینا و کۆڵان و شەقام نە شێوازی پەیوەندییەکان کە دەقەکە گوزارشتی لێدەکات شێوازی شار نین، بەڵام لە ڕاستیدا شارەکەی ئێمە لەو مێژووەدا کە چیرۆکەکە لێی دەدوێت بەو جۆرە بووە، دەتوانین بڵێین بۆ ئێستاش ڕاستە لە ڕووی بیناسازی و شەقام و کۆڵان و هەندێ دیمەنی ترەوە گۆڕانکاری بەسەردا هاتووە، بەڵام لە ڕووی پەیوەندییە کۆمەڵایەتییەکانەوە گۆڕانکاری گەوهەری ڕووی نەداوە و تاکو ئێستاش ئەو پەیوەندییەی باڵادەستە لەم شارەدا بە گشتی پەیوەندییەکانی کۆمەڵگای خێڵ و عەقڵی خێڵ و ستراتیژی ئیشکردنی خێڵایەتی و لادێیە، کەواتە لێرەوە بە پشت بەستن بەو واقیعەی کە چیرۆکی سەفەرێکی ئەفسووناوی بەرجەستەی دەکات دەتوانین لە بارەی سروشتی دروستبوونی شار و پەیوەندییە کۆمەڵایەتییەکانی کۆمەڵگای کوردییەوە بدوێین کە چۆن جۆرێك لە ناسروشتی بوون و نائاسایی بوونی پێوە دیارە کە ئەوەش دەبێتە بەڵگە بۆ نیشاندانی ناسروشتی شێوازی پێکهاتنی شار و پەرەسەندنی کۆمەڵایەتی لە کۆمەڵگای کوردیدا. هەر لێرەشەوە دەتوانین ئاماژە بۆئەوە بکەین کە

چۆن چیرۆکی (سەفەرێکی ئەفسووناوی) لە ئاستی نادیار یان نەگوتراودا هەڵگری جیهانبینییەکی کۆمەڵایەتییە و ئەو پرسیارانەشی بەرزی دەکاتەوە ئەو پرسیارانەن کە لەنێو پەیوەندییە کۆمەڵایەتییەکان و سروشتی نائاسایی ژیان و پێکهاتەی کۆمەڵایەتی کۆمەڵگەی کوردییەوە سەرچاوە دەگرن. ڕەنگە ئەم حاڵەتەش خاسێتی دیاری بەشی زۆری بەرهەمەکانی حسێن عارف بن، دیارە ئەو ڕووبەرەی کە ئەو کاری تێدا دەکات ڕووبەرێکی فراوانە و پەیوەستبوون و کارکردنی ئەم نووسەرەش لەم بوارەدا ئەوە دەگەیەنێت کە پێی وایە هەموو پرسیارە گەوهەرییەکانی مرۆڤ لەنێو کۆمەڵ و ژیانی کۆمەڵ و پەیوەندییە کۆمەڵایەتییەکانەوە سەرچاوە دەگرن. هەروەك بە ئاشکرا دیارە کە سەرچاوەکانی بەرهەمهێنانی چیرۆك و ڕۆمانەکانی حسێن عارف واقیعی کۆمەڵایەتی کۆمەڵگای کوردین و سەرجەم ڕەگەزە پەیوەستەکانی باری کۆمەڵایەتی و زەمینەی مێژوویی و ئاستی هوشیاری و پەرەسەندنی کۆمەڵایەتی چیرۆك و ڕۆمانەکانی ئەم نووسەرە هەڵهێنجراوی زەمینەی کۆمەڵایەتی و مێژوویی ئێمەن، ئەمەش وایکردووە کە ئەم نووسەرە بەرهەمەکانی وەکو ڕەگەزێکی داهێنان لە زۆر ڕووەوە بکرێن بە بنەما بۆ خوێندنەوەی واقیعی ژیانی کۆمەڵایەتی کۆمەڵگای کوردی، هەریەکەش بە پێی ئەو قۆناغە مێژووییەی تیایدا بەرهەم هاتووە، ئەمەش ئەوە ناگەیەنێت کە ئەم نووسەر فۆتۆکۆپی واقیع دەکات، نەخێر بەڵکو مەبەست ئەوەیە کە بەرهەمەکانی لەگەڵ ژیانی کۆمەڵدا هاوتەریبن و باشترین شاهیدی ئەو قۆناغە مێژووییەن کە تیایدا بەرهەم هاتوون. بێگومان نووسەری لەم جۆرەش وەکو کوڕی شەرعی ئەو واقیع و کەلتوورە سەیر دەکرێت کە چاوی تێدا کردۆتەوە و بوون و ئامادەبوونی خۆی لە کارپێکردنی ئەو کەلتوورە و خوێندنەوەی ڕاستگۆیانەی ئەو واقیعەوە دەسەلمێنێت.

پاڵەوانی چیرۆکەکە هەرچۆن لە سەفەرە ئەفسووناوییەکەیدا بەنێو کۆڵانەکانی گەڕەکدا بەردەوام دەبێت بە هەمان شێوە لە سەفەری گەڕانەوەشدا بۆ یادەوەرییەکانی ڕابردوو بەردەوام دەبێت و لەگەڵ هەر دیمەنێکدا یادەوەرییەکی ڕابروو لە ڕێگای مێنۆلۆگەوە دەخاتەڕوو، لە درێژەی خستنەڕووی یادەوەرییەکانی ڕابردوودا هەندێ جار دەچێتە شوێنی گێڕەرەوە و لەسەر ڕووداوەکان قسەدەکات و لەو کاتەدا ئێمەی خوێنەری چیرۆکە دەبینە بۆ گێڕەرەوە (گوێگر- وەرگر). هەڵبەت نووسەر بە شارەزایی و وریاییەکی هونەرییەوە دیمەنەکانی گێڕانەوە و مێنۆلۆگ و دیالۆگ و گەڕانەوە تێکدەخات و بە ئاگایانەشەوە لە گێڕانەوەدا مامەڵە لەگەڵ کەسێتەکان دەکات و بە پێی پێویست ڕاناوی قسەکەر و گوێگر دادەنێت و جێگۆڕکێشیان پێدەکات، بە هەمان ئەو شێوە سروشتییەی کە کەسێتییەکانی لە واقیعی

دەرەوەی دەقەکەدا دەجوڵێن، هەر بۆیە لە سنووری دەقەکەدا هەست بەوە ناکرێت کە ئەو جوڵە و گۆڕانکارییانە لە گێڕەرەوەوە بۆ پاڵەوان و گەڕانەوەی پاڵەوان بۆ ڕابردوو، نیشاندانی مۆنۆلۆگ و دایەلۆگ و تەنانەت وەرگرتنی شوێنی گێڕەرەوەش لەلایەن پاڵەوانەوە.. هیچ بارێکی ناسروشتییان تێدا بێت، ئەمەش بە ئاگایی نووسەر نیشان دەدات لە مامەڵەکردن لەگەڵ ئەو لایەنە هونەرییانەدا.
پاڵەوانی چیرۆکەکە دیسان لە درێژەی یادەوەرییەکانی ڕابردوویدا لە ماڵی خۆیان و لە کۆڵاندا، هەرچۆن کارەساتی تراژیدی مەرگی خوشکەکەی خۆیمان بۆ دەگێڕێتەوە، هەر بە پشت بەستن بە بیرەوەرییەکانی خۆی لەگەڵ لەیلێی خوشکیدا بەرەو ئەڵقەیەکی تری ئەو ڕابردووە تراژیدیە ڕامان دەکێشێت کە ئەویش مەرگی خاڵەمەجی و ڕابردووی ئەو پیاوەیە. پاڵەوان لە گێڕانەوەی بیرەوەرییەکانیدا سەبارەت بە خاڵەمەجی دوو ئاستی ئەو کەسێتییەمان پێدەناسێنێت. یەکەمیان ئاستی دەرەوە و ڕوخسار و سیمای کەسێتەکە دووەمیان گەوهەر و ماهیەتی کەسێتەکە. لەو پێشکەشکردنەشیدا باسی ئەوەمان بۆ دەکات کە چۆن ئەو دوو ئاستە لەگەڵ یەك ناکۆك یان نەگونجاوبوون ئەوەش لە مەودایەکی قوڵدایە کە لەسەر ئاستی زمانی دەقەکە نابینرێت.
پاڵەوانی چیرۆکەکە دوای ئەوەی دەگاتە کۆڵان و لە ماڵەکۆنەکەی خۆیان نزیك دەبێتەوە، هاوڕێکەی ئاگاداری دەکات کە چۆن خەڵکی سەرنجی دەدەن و شێوەی جوڵە و چاوگێڕانی ئەمیان بەناو کۆڵان و یەکیەیەکی دەرگا و خانووەکاندا پێ نائاساییە. کاتێ ئەوی هاوڕێی لەو بارەیەوە وریای دەکاتەوە، دیسان ئەم دەگەڕێتەوە بۆ نێو سنووری یادەوەرییەکانی خۆی و ڕاستەوخۆی بە خەیاڵ خۆی دەکات بە ژووردا و دەچێت هەڵماتەکانی دەردەهێنێت و بە خێرایی لە ماڵ دەردەپەڕێتە دەرەوە و لەبەردەرگا خۆی دەکێشێت بە ژنێکدا و دەیخات".. هەر بە دوای ئەوەدا دەگەڕێتەوە بۆ سەردەمی منداڵی کە چۆن لە سەربان لەنێو چیغدا خەوتوون و دیمەنی پێکدائاڵانی کاکی و کچی هاوسێکەیان دێنێتەوە بەرچاو. دیسان لەوێوە ڕاستەوخۆ دەگەڕێتەوە بۆ هێنانەوە یادی دیمەنێکی تر لە ماڵی خۆیاندا کە چۆن لە وەرزێکی تووشی زستاندا باوکی نەخۆشە و کاکی بۆ ئیشە و نەسرینی خوشکی لە کڵاو دروونندا جێگای لەیلێی کۆچکردووی گرتۆتەوە و دایکی دووانەیەکی بە بەرەوەیە لە پاڵ ئەم دیمەنەدا ناڵین و ئازار و خەم و بێزاری دەکاتە فەزای دیمەنەکە، لە خۆی دەدوێت کە چۆن دەچێتە قوتابخانە.. لەم بەسەرهاتەوە دەگوازێتەوە بۆ یادوەری تاڵی شەڕی نێوان باوکی و کاکی و ئەنجامیش چۆن کاکی بۆی دەردەچێت، پاش ماوەیەك ئاوبەری هەڵدەکەن و لە کەرکوك سەرهەڵدەدات، ئەنجا ئەم و

دایکی بە سواری پاسی تەختە دەچن بە دوایدا بۆ کەرکوك و لەگەڵ خۆیاندا دەیهێننەوە. هەر لەوێوە پرسیارێکی کاکی کە داخۆ کام جانتای بە دڵە بۆی بکڕێت دەیگێڕێتەوە بۆ یادەوەرییەکی تاڵی تر کە چۆن لە ڕۆژی عارفەدا باوکی لەبەر نەبوونی نەیتوانیووە پێڵاوی بۆ بکڕێت. هەر چۆن چووەتە مەیدانی یارییەکانی جەژن و لەوێش بیرەوەرییەکانی سەردەمی ئەوسا لە جەژندا دەگێڕێتەوە و وێنەی پورە خومسار و چەرخ و فەلەکەکەی دێنێتەوە یاد و وێنەی کوڵە هار و چوختیەکانیش لە یاد ناکات. دیسان دیمەنی ڕوخسار و سیمای خاڵەمەجی دەردەخات کە "دیمەنی پیاوکوژێکی دڵڕەقی جەربەزە" بوو، کەچی "بە دەنگێکی فریشتەیی بە هەست و نەست و سۆزی فریشتەیەکەوە دەکەوتە گێڕانەوەی پاشماوەی هەقایەتەکە..".

لێرەدا ئەوەمان بۆ دەردەکەوێت کە ئایا ڕووکەش گوزارشت لە گەوهەر و ناوەڕۆك دەکات؟ یان مەرج نییە ڕووکەش دەربڕی گەوهەر و ناوەڕۆك بێت بە تایبەتیش لەو لایەنانەدا کە مرۆڤ خۆی هیچ بەرپرسیار نییە لە شێواز و سروشتی دروستبوونی یان پێکهاتن یان دەرکەوتنیان. خاڵەمەجی خۆی هیچ ڕۆڵێکی نییە لەوەی کە ڕوخسار و سیمای چۆن و بە چ شێوەیەك بێت، بەڵام بەرپرسیارە لەوەی کە چۆن ڕەفار دەکات و چۆن مامەڵە لەگەڵ شتەکان و خۆی و دەرەوەی خۆیدا دەکات. بێگومان ئەو تێڕوانینەی کە تەنیا ڕووکەش دەکات بە بنەما بۆ هەڵسەنگاندن تێڕوانینێکی مەوزوعی دەرناچێت، چونکە تێڕوانینی مەوزوعی ئەوەیە کە هەموو لایەنەکانی بابەتی مەبەست پێکەوە هەڵبسەنگێنرێت و وەکو یەکەیەکی یەکگرتوو سەیر بکرێت، لەو ئاقارەشدا دیمەنی دەرەوە و ناوەڕۆك پێکەوە کۆدەکرێنەوە و بە تەنیا لەسەر لایەنێکیان بڕیار نادرێت، لە حاڵەتێکی وەهاشدا ناشێت فریو خواردن و هەڵخەتەڵەتاندن بە ڕووکەش ڕوودات.

خاڵەمەجێ با ڕوخسار و سیمای لە ڕوخسار و سیمای پیاوێکی توندوتیژ و پیاوکوژ بچێت، مەرج نییە بە ڕاستیش لە گەوهەردا وەهابێت و لە واقیعدا پیاوێکی لەو جۆرە بێت، ئەمەش دەیسەلمێنێت کە ڕووکەش هەموو کاتێ دەربڕی ڕاستەقینەی ناوەوە نییە.

دەشێ ئەم لێکدانەوەیە لەسەر ئاستی تاکەکەس بکرێت لە سنووری دەقەکەدا کە خاڵە مەجی ئەو نموونەیە، هەرچەندە وەکو پیاوکوژ دەردەکەوێت، بەڵام خاوەنی سۆزی فریشتەییە و بەو سۆزەش توانیویەتی منداڵان هۆگری خۆی بکات. دەشێ لەم لێکدانەوەیەوە کە لەسەر ئاستی تاکەکەسە بچینە دەرەوەی دەقەکە و بە هەمان پێودانگ قسە لەسەر واقیعی کۆمەڵایەتی دەرەوەی دەقەکە بکەین. واتە ناشێت هەرگیز ڕووکەش و سیمای دەرەوە بکرێتە بنەمای بڕیاردان. ئەگەر لە سنووری دەقەکەوە. بچنە واقیعی دەرەوەی دەقەکە، بە تەواوەتیش مەبەستمان

ئەو واقیعەیە کە دەقەکەی تێدا بەرهەم هاتووە. ئەوا لە کاتی بەرهەمهاتنی دەقەکەدا کە ساڵی 1980یە زەمینەی دەقەکە شارە کە ئەویش شاری سلێمانییە. ئەم زەمینەیە لە ڕووکەش و دیمەنی دەرەوەیدا بەشێکی دیار لە خاسڵەتەکانی شاری هەبووە لەو کاتەدا، لە کاتێکدا کە لە گەوهەردا هەمان خاسڵەتەکانی کۆمەڵگای خێڵ و ستراتیژ و عەقڵییەتی خێڵایەتی و کۆمەڵگای لادێ لەو مێژووەی شاردا باڵادەستە. خۆ ئەگەر بگەڕێینەوە بۆ ئەو مێژووەی کە پاڵەوانی چیرۆکەکە لە ڕێگای یادوەرییەوە بۆی دەگەڕێتەوە ئەوا بە ئاشکرا لەو پەیوەندیانەدا کە ئەو دەیانگێڕێتەوە دەردەکەوێت کە نە ئەو پەیوەندیانە پەیوەندی کۆمەڵگای شارن و نە ئەو سیما و ڕووکەشەی بینا و کۆڵان و شەقامیش کە پاڵەوان لێیان دەدوێت سیما و دیمەنی بیناسازی شارن، ئەگەرچی ئەو زەمینەیە یان ئەو شوێنە ناوی شاری لێنراوە و لە واقیعی کۆمەڵایەتی و لە مێژووی ئێمەشدا بە پەرەسەندنوترین شار ناوی دەبەین، کەواتە نە ڕووکەش و نە ناو ناشێت لە کۆمەڵگای ئێمە و لە کۆمەڵگا هاوشێوەکانیدا بکرێن بە بنەمای هەڵسەنگاندن چونکە ئەو ڕووکەش و ئەو ناوەش لەژێر کاریگەری دەرەوەی زەمینە و واقیعی کۆمەڵایەتی و مێژوویی خۆماندا دروست بوون. واتە نەك ڕووخسار و ڕووکەش لە واقیعی کۆمەڵایەتی ئێمەدا هەمیشە گوزارشت لە گەوهەر و ماهیەت ناکات بەڵکو زۆرجار ئەو ڕووکەش و سیمای دەرەوە وەك هۆکارێك بۆ شاردنەوەی ڕاستی و حەقیقەتی ناوەوەش بەکاردێن، واتە لەم حاڵەتەشدا ڕووکەش دەبێتە بەربەست لە بەردەم ئاشکرابوون و دەرخستنی گەوهەر و ناوەڕۆکدا کە ئەوەش خاسڵەتی کۆمەڵگا دواکەوتووەکانە ئەو کۆمەڵگایانەی کە تیایاندا تاکەکەس وەکو کەسێتی خاوەن شوناس پێنەگەیشتووە و بەوپێیەش زەمینەی دانانی ڕاستییەکانی ناوەوەدا فەراهەم نەبووە، هەتا بێ ترس و بێ پەردە ڕووی ناوەوە و گەوهەر و ماهیەت بخرێتە ڕوو. بە مانایەکی تر لەو واقیعە کۆمەڵایەتییەی کە چیرۆکەکە گوزارشتی لێدەکات زەمینەی خۆ نمایشکردن نەڕەخساوە چونکە ڕەخساندنی زەمینەیەکی لەو جۆرە لە کۆمەڵگایەکدا دەبێت کە تاکەکەس نەترسێت لە خستنەڕووی نهێنییەکانی خۆی، ئەوەش کاتێك دەبێت کە تاکە کەس خاوەنی بوونێکی تەواو و خاوەنی شوناسی تاکەکەسی خۆی بێت و لە ڕووی ئەخلاقییەوە زەمینەی کۆمەڵایەتی ناچاری شاردنەوە و حەشاردانی ڕاستییەکانی نەکات، ئەوەش لە کۆمەڵگایەکی پەرەسەندوودا دەبێت کۆمەڵگایەك کە بە ڕاستی پەیوەندییەکانی شار تیایدا دروست بووبێت.

دیارە خاڵە مەجی کە بە سیماو ڕووکەش لە پیاوکوژ و خوێنڕێژ دەچێت و لە ناوەشدا سۆزی فریشتەیی هەیە، جۆرێك لە نەگونجاندن یان

ناکۆکی لە بوونیدا دەردەکەوێت کە ئەوەش بارێکی نائاسایی نیشان دەدات و هاوشێوەی واقیعی (شار)ە لە دەرەوەی دەقەکەدا، کە مەبەستمان ئەو شارەیە کە دەقەکەی تیا بەرهەم هاتووە، بەڵام بە ئاراستەیەکی پێچەوانە. دیمەنی خوێنڕێژی و پیاوکوژی خاڵە مەجی ناوەڕۆك و گەوهەرێکی مرۆڤیانەی لەناودایە. بەڵام دیمەن و ڕوخساری تا ڕادەیەك شارییانەی شاری زەمینەی بەرهەمهێنانی چیرۆکەکە لەناوخۆیدا گەوهەرێکی دواکەوتووی پەیوەندی خێڵایەتی و هەرێمگیری فیودیالی حەشارداوە، کەواتە لێرەدا ئەوەمان بۆ دەردەکەوێت کە لە ئاستی ئاشکرای دەقەکەدا جیاوازی نێوان سیما و گەوهەری خاڵە مەجی ئەو ڕاستییە دەسەلمێنێت کە مەرج نییە هەمیشە سیما و ڕووکەش دەربڕی ناوەڕۆك و گەوهەر بێت، لە ئاستی قوڵتری دەقەکەدا پێمان دەڵێت ناو و ڕووکەشی ئەو زەمینەی چیرۆکەکەی تیا بەرهەم هاتووە شارە، بەڵام لە گەوهەر و ناوەڕۆکدا خاسێت و بنەماکانی ژیان و پەیوەندییەکانی شاری تیا دروست نەبووە. پەیوەندی چیرۆکەکە بە زەمینەی کۆمەڵایەتی ئێمەوە ئەوەیە کە بریتییە لە وێنەگرتنێکی ڕاستەقینە یان ڕیالیستانەی ئەو زەمینە کۆمەڵایەتییە کە لە گەوهەردا گۆڕانکاری ئەوتۆی بەسەردا نەهاتووە. پاشان پاڵەوانی چیرۆکەکە لە ڕووی یادەوەرییەوە دەگەڕێتەوە بۆ ئەو کاتەی کە هەواڵی براگەورەکەی دەگات و دەیانەوێت سەفەر بکەن بۆ کەرکوك بە دوای براکەیدا. پاڵەوان زنجیرەیەك ڕووداو لە ڕووی یادەوەرییەوە ئامادە دەکاتەوە کە سەرجەم لە ڕووبەری خەیاڵیدا وێنەیان دەکێشرێت.

ئەم زنجیرە بەسەرهاتەی کە پاڵەوانی چیرۆکەکە لە ڕێگای گەڕانەوەوە ئامادەیان دەکاتەوە پەیوەستی ئەوی پاڵەوان بە رابردووی منداڵی و بە شوێن و بە خێزان و بە دەوروبەر و بە کەسانی ترەوە نیشان دەدات و لە هەریەکەشیاندا بە جۆرێك هۆگری خۆی بەو بنەما و لایەنانەوە دەردەخات کە پەیوەستی ڕۆحی و ئەنتێلێژیانەی خۆی لەگەڵیاندا بە پتەوی ئاشکرا دەکات، گەڕانەوە بۆ یادەوەری منداڵی و ڕەفتارکردن و هەڵسوکەوتەکانی ڕابردوو دیمەنی پاڵەوان یان کەسێتێکمان نیشان دەدات کە سەرباری سەختی ژیانی سەردەمی منداڵی هێشتا خەون بەو ڕابردووەوە دەبینێت دیارە ئەو خەونبینینەش لەبەرئەوەیە کە دەشێ ژیانی پاڵەوان ئێستا لە سەردەمی منداڵی سەختتر و ناخۆشتر بێت و ئەو ڕابردوو وەکو بەهەشتێکی لەدەستچوو سەیر بکات، یان لە ڕوانگەیەکی ترەوە دەشێ وای لێکبدەینەوە کە مرۆڤ بە سروشتی لەهەر بارودۆخ و لەهەر ئاستێکی ژیاندا بێت مەیلی گەڕانەوەی بۆ تافی منداڵی هەیە کە دەشێ ئەوەش چەند هۆکارێکی هەبێت لەوانەش ساکاری و سادەیی ژیانی سەردەمی منداڵی و بێگەردی مرۆڤ لەو قۆناغەدا کە مرۆڤ لە قۆناغەکانی تری ژیانیدا بەردەوام پەرۆشی گەڕانەوە بێت بۆ

ئەو سادەیی و ساکارییە و بێ ئەو خاوێنی و بێگوناهییەی تافی منداڵی کە هاوشێوەی ژیانی کۆمەڵگای سەرەتایی و ژیانی ناو سروشتە کە هەم ژیانێکی سادەیە و هەم دوورە لە تاوانکاری، دیارە مرۆڤیش بە سروشتی لایەنگری سادەیی و هێمنی و بێگوناهییە، هەر ئەوەش وا دەکات مرۆڤ لە هەر ئاست و لەهەر قۆناغێکی پێگەیشتووی تەمەندا خەون بە گەڕانەوەوە بۆ تافی منداڵی ببینێت، بێگومان گەڕانەوەی پاڵەوانی چیرۆکی “سەفەرێکی ئەفسووناوی” بۆ گێڕانەوەی یادەوەرییەکانی تافی منداڵی لەبەرئەوە نییە کە تافی منداڵی بە خۆشی بەسەربردووە و ئێستا لە ژیانی سەخت و قورسیدا خەون بەو ڕابردووەوە ببینێت، نەخێر زیاتر هۆی گەڕانەوەی پاڵەوان بۆ ئەو ڕابردووە پەیوەستی ئەو حاڵەتە سروشتییەیە کە بە گشتی مرۆڤ مەیلداری گەڕانەوەیە بۆ ڕابردوو، دەشێ ئەوەش هۆکاری ترس لە ئایندە لە پشتیەوە بێت چونکە بە گشتی مرۆڤ لە ڕووی سایکۆلۆژییەوە حەز لە گۆڕانکاری ناکات و زیاتر حەزی لە مانەوەیە لەو بارەی تیایدایە و پێی ئاشنا بووە، خۆ ئەگەر لە هەر چرکە ساتێکیشدا کەوتە حاڵەتێکەوە کە لە حاڵەتی پێشتری خراپتر بێت، ئەوا لە ڕووی دەروونییەوە دەیەوێت بگەڕێتەوە بۆ ئەو ڕابردووەی بەسەرچووە نەك هەوڵبدات بەرەو ئایندە هەنگاو بنێت، چونکە ئایندە لەگەڵ خۆیدا دەشێ گۆڕانکاری بهێنێت، ئەمیش بە ترسەوە لەبەردەم ئایندەدا ڕادەوەستێت.

دیارە پێشتر لە بارەی ئاستی چینایەتی پاڵەوانی چیرۆکەکەوە دواین کە وەکو بۆرژوایەکی بچووك دەردەکەوێت، دیارە بۆرژوای بچووکیش زیاتر لە هەڵوێستدا خۆپارێزە، کەواتە مەیلداری مانەوەیە لە جوغزێکی داخراوداو لە گۆڕانکاری دەترسێت یان باشتر بڵێین حەزی لە گۆڕانکاری نییە، لەهەر ساتەوەختێکی شلۆقیشدا حەزی لە گەڕانەوەیە بۆ ڕابردوو نەك هەنگاونان بەرەو ئایندە، واتە دەتوانین بڵێین گەڕانەوەی پاڵەوان لەم چیرۆکەدا زیاتر دەرئەنجامی نەتوانینە بۆ هەنگاونان بەرەو ئایندە، واتە ترس لە پێشهاتەکانیدا وا لە پاڵەوان دەکات بگەڕێتەوە بۆ سنووری خەیاڵ و لەوێوە بە فلاشباك بگاتەوە بە ڕابردوو دیارە لە ڕابردووشدا زیاتر وەسفی شتەکان دەکات کە ئەوەش گەوهەری کەسێتی پاڵەوانی چیرۆکەکە دەردەخات کە کەسێتێکە لە ڕووداو دەترسێت مەبەست لە ڕووداویش لێرەدا گۆڕانکارییە، ئیتر گرنگ نییە ئەو ڕووداوە بە ئاراستەی پۆزەتیڤ بێت یان نێگەتیڤ، کەواتە گەڕانەوەکانی پاڵەوانی چیرۆکەکە بۆ ڕابردوو بە گشتی بە هۆی مەترسی یان گومانکردن لە پێشهاتەکانی داهاتووەوەیە.

لە لایەکی ترەوە گەڕانەوەی پاڵەوان دەشێ لە دوو ئاستدا لێکبدرێتەوە یەکەمیان گەڕانەوە بۆ شوێن کە شوێنی ژیان و بەسەربردنی قۆناغی منداڵییە، دووەمیان گەڕانەوە بۆ کات واتە لە ئێستاوە بۆ کاتی منداڵی. لە ئەنجامی پێکەوە گرێدانی ئەم دوو ڕەگەزەی چیرۆکەکەدا ئێمە لە ئیستادا لە ئێرەوە دەچینەوە بۆ ئەوسای ئێرە کە نە کاتەکە و نە شوێنەکە ئەوەی ئێستا نین. ئەم گەڕانەوەیەش لە ڕووی کۆمەڵایەتی و مێژووییەوە بایەخی خۆی هەیە و کەسێتێکمان بۆ ئامادە دەکات کە هەمیشە لە ساتەوەختی ئێستادا پەیوەستە بە ڕابردووەوە بەڵام دەبێ بزانین کە زۆرجار ئەو پەیوەستبوونە بە مەبەستی گەڕانەوە نییە بۆ ڕابردوو هەتا ڕابردوو، ئەزموونەکانی ڕابردوو بکرێتە بنەما بۆ بنیادنانی ئایندە، بێگومان ئەگەر ئامانجی گەڕانەوە بۆ یادەوەرییەکانی ڕابردوو بەم ئاراستەیە بێت ئەوە بایەخێکی زۆری دەبێت، خۆ ئەگەر گەڕانەوەش بۆ ڕابردوو بە مەبەستی ڕاکردن بێت لە ئێستا و لە ترسی داهاتوو ئەوا پاڵەوان یان کەسێتێکمان بۆ ئامادە دەبێت کە پرۆژەی ئایندەیی نییە، بێگومان حسێن عارف وەکو چیرۆکنووسێکی شارەزا کۆتاییەکی کراوە لە بەردەم لێکدانەوەی ئێمەدا بۆ جوڵەی پاڵەوانەکەی بەجێدەهێڵێت کە ئەوەش لە ئاستێکی تردا ڕوانینێکی کراوە بۆ لێکدانەوەی جوڵە و ئاستی گۆڕانکاری و پەرەسەندنی کۆمەڵایەتی دێنێتە ئاراوە و پێمان دەڵێت مێژوو یان بە واتایەکی تر ڕابردوو نەك هەر لە ڕووی ئامادەبوونی شارستانی و بوونی بە بنەما بۆ سەلماندنی ئێستا و بنیادنانی ئایندە گرنگە، بەڵکو بە پێی تاکە کەسیش ڕابردوو ڕووبەرێکی فراوان لە نەست داگیردەکات و خا[illegible]ژی بنەماکانی کەسایەتی مرۆڤ دەکات بە واتایەکی تر ڕابردوو لە کەسێتی مرۆڤدا ئامادەبوونێکی بەردەوامی هەیە بە جۆرێك کە جیابوونەوە و پەرتبوون لێی هەروا ئاسان نییە، دابونەریت و تەقالیدە کۆمەڵایەتییەکان کە بە پێی نەوەکان بە ئاسانی ناگۆڕێن و لە ڕابردووەوە نەوە بە نەوە بەرەو ئێستا و داهاتوو دێن بە کاریگەری پەیوەستبوونی مرۆڤە بە ڕابردووەوە، یان بە قسەیەکی تر لەبەرئەوەیە کە ڕابردوو پانتاییەکی دیاریکراو لە کۆنەستی کۆمەڵایەتی و تەنانەت نەستی تاکەکەسیش داگیردەکات.

لەو کۆمەڵگایانەدا کەلە ئێستادا خاوەنی هیچ نین و وا هەست دەکەن ڕابردوو مێژوویەکی پڕ لە ئامادەبوون و پڕ لە سەروەری بووە بۆیان، هەمیشە ئێستا بەجێدەهێڵین و دەگەڕێینەوە بۆ ئەو ڕابردووە و لەم حاڵەتەدا وەك مێژوویەکی پیرۆز سەیری دەکەن کە بێگومان ئەمەیان وایان لێدەکات نەتوانن بە ئاسانی جوڵەی بەرەو ئایندەیان هەبێت، بەڵکو هەمیشە چاویان لە پیرۆزی ڕابردووەوەیە لە کاتێکدا دەبێ بزانین هیچ ڕابردوویەك پیرۆز نییە مادەم مرۆڤ تیایدا نەگەیشتۆتە

ئاستی بەدەستهێنانی هەموو ویستە مادی و ڕۆحییەکانی، مادەم جۆرێك لە ترس هەمیشە لە مرۆڤ دەکات کە ئەویش ترسی مردنە. ڕەنگە لێرەوە بە دیوێکی تریشدا بتوانین لێکدانەوەی گەڕانەوەی پاڵەوان بۆ ڕابردوو بۆ سەردەمی منداڵی بکەین کە ئەویش لەژێر کاریگەری مەترسی پیربوون و مەترسی مردندا بێت، ڕاستە پاڵەوان لە ئێستادا نەگەیشتۆتە تەمەنێکی وا ترسناك بەڵام هەست بە هەڵچوونی تەمەنی دەکات، لەبەرئەوە دەشێ گەڕانەوە بۆ سەردەمی منداڵی و یاری نێو کۆڵان بۆ لەبیربردنەوەی تەمەنی ئێستا بێت.

دواجار پاڵەوانی چیرۆکەکە شریتی خەیاڵەکانی بە ناوهێنان یان بانگکردنی حەمە جەزا لەبەرخۆیەوە دەیچڕێت و دەگەڕێتەوە حاڵەتی ئاسایی، لێرەوە گەڕانەوە کۆتایی دێت واتە سەفەرە ئەفسووناوییەکە بەرەو کۆتایی دەچێت. هەرچەند سەفەرەکەی ئەم هەر لە سنووری کۆڵان و بیرەوەرییەکانی کۆڵانیشدا نامێنێتەوە بەڵکو کۆڵان بەجێدێڵێت و دەگاتە کەرکوك ئەویش لەو سەفەرەدا کە لەگەڵ دایکیدا بە دوای برا گەورەکەیدا دەیکات، دیارە کاکی جۆرێکە لە ڕەتکردنەوەی دەسەڵاتی باوکی، بەڵام زۆری پێناچێت کە دەگەڕێتەوە واتە دێتەوە سایەی هەمان دەسەڵات، دەشی ئەمە لە واقیعی دەرەوەی دەقەکەشدا هاوشێوەی ئاشکرای هەبێت بە تایبەتی لە ڕۆژهەڵات و کۆمەڵگاکانی وەکو ئێمەدا کە توێژێك یان کۆمەڵە خەڵکێك یان تەنانەت نەتەوەیەك دەسەڵاتی بەڕێوەبردن ڕەتدەکەنەوە و بۆ ماوەیەك دەکەونە خەبات، بەڵام دواجار دێنەوە سایەی هەمان دەسەڵات هەرچەندە پاڵەوانی چیرۆکەکە تەنیا ئەو دەسەڵاتەی ڕەت کردۆتەوە و هیچ جوڵەیەکی بە دژی نەکردووە.

یان لە کاری حیزبایەتی ئێمەدا بە ئاشکرا دەبینیت دەستەیەك یان کۆمەڵە کەسانێك دەسەڵاتی ناوەندی حیزب کە وێنەی باوکە ڕەت دەکەنەوە و دەیانەوێت بانگەشەی بە باوك بوونی خۆیان بکەن بەڵام کاتێ بۆیان دەردەکەوێت کە ناتوانن ببن بە باوك بە زوویی ملکەچی دەسەڵاتی ناوەندی حیزب دەبنەوە و دێنەوە سایەی هەمان دەسەڵاتی باوکی حیزبی، کە ئەمجارەیان لە وێنەی کوڕێکی دڵسۆزدا خۆیان نیشان دەدەن بۆ ئەوەی شکستی ڕابردووی خۆیان بشاردنەوە یان لەبیر ببەنەوە. مێژووی چل ساڵی ڕابردووی ئێمە گەلێك وێنەی لەم جۆرەی تێدایە، واتە وێنەی کەسێتی (چیرۆکی سەفەرێکی ئەفسووناوی کە دەسەڵاتی باوك ڕەتدەکاتەوە و لە کورتترین ماوەدا لەبەرئەوەی ناتوانێت خۆی ببێتە باوك دێتەوە سایەی باوکی یەکەم.

دوای ئەوەی کە پاڵەوانی چیرۆکەکە لە لایەن هاوەڵەکەیەوە وریا دەکرێتەوە و گەڕانەوە بۆ یادەوەرییەکانی ڕابردوو کۆتایی دێت، لە بەردەم ڕووبەڕووبوونەوەدا خۆی دەبینێتەوە، ڕووبەڕووبوونەوەی

خەڵکی کۆڵان، گەنجێك پرسیاری ئەوەی لێدەکات کە داخۆ بە دوای چ ماڵێکدا وێڵە، ئەم پرسیارە دەرگای ئاشنابوونەوەی بە خەڵکی کۆڵان و ناسیارانی ڕابردووی بۆ دەکاتەوە. ئەو پیرەمێردەی کە ئێستا جێنشینی خانووەکەی پێشتری ئەوانە دەیناسێتەوە و دەیباتە ماڵەوە. بۆی دەردەکەوێت کە بێجگە لە هەندێ شتی سادە خانووەکە گۆڕانکارییەکی ئەوتۆی بەسەردا نەهاتووە هەروەك پیرەمێردەکە ئاماژە بۆ ئەوە دەکات کە ئەمیش وەکو باوکی بیری تیژە، گێڕەرەوەی چیرۆکەکە پێمان دەڵێت لە ڕاستیدا ئەو پیرەمێردەش خاوەنی بیرەوەرییەکی دەوڵەمەند بوو.
ئێستا دەبینین ئەو خانووەی کە ئەوسا ماڵی باوکی پاڵەوان بوو ئێستا ماڵی پیاوێکی ترە، بێگومان لە ئاستە دیارەکەیدا ئەوە دیاردەیەکی ئاساییە کە کەسێك خانووی خۆی یان هەر ماڵێکی خۆی بفرۆشێت بە کەسێکی تر، بەڵام دەشێ لە پشتی ئەم گواستنەوەیەوە، واتە خاوەندارێتی گواستنەوەی ئەو خانووە لە باوکی پاڵەوانەوە بۆ پیرەمێردەکەی ئێستا دەلالەتی گواستنەوەی دەسەڵاتی هەبێت، ئەگەر ئەو ماڵە بە نیشتیمان یان زێد و شوێنی ژیانی کەسانێك دابنێین، واتە هەرچۆن دەسەڵات بەردەوام لە کەسێك و بنەماڵەیەك و حیزبێکەوە دەگوازرێتەوە بۆ کەس و بنەماڵە و حیزبی تر، بە هەمان شێوە دەسەڵات لە ماڵە کۆنەکەی باوکی پاڵەوانی چیرۆکەکەوە گواستراوەتەوە بۆ کەس و ماڵێکی تر و ئەوان دەسەڵاتدار و ئێستا فەرمانڕەوای ئەو ماڵەن و خاوەنی پێشووی کە دەسەڵاتداری پێشتر بوو تەنانەت چارەنووسیشی دیار نییە. واتە لێرەدا دەشێ وا لێکبدرێتەوە مەبەست لەو خاوەندێتی گۆڕینەی ماڵەکە گۆڕینی دەسەڵاتە لە ئاستێکی فراوانتردا، هەروەك دەریش دەکەوێت لە نێوان دەسەڵاتی پێشتر و دەسەڵاتی ئێستادا گۆڕانکارییەکی ئەوتۆ ڕووی نەداوە. ئەمەش واقیعی گۆڕینی دەسەڵاتە لە کۆمەڵگا داخراوەکانی ڕۆژهەڵاتدا کە هەرکەس لە ترۆپکی دەسەڵاتدا جیاوازییەکی ئەوتۆی نابێت لەگەڵ کەسانی تر، بۆ نموونە جیاوازی دەسەلاتی ئایین و دەسەڵاتی دەوڵەتی خۆ بە عیلمانی زان ئەوەندە دیار نییە کە شایانی باس بێت هەروەك جیاوازییەکی ئەوتۆ لە نێوان ئەو ڕژێمە دیکتاتۆرە و ئەو ڕژێمەدا نییە کە بە حساب شۆڕشی دژی ڕژێمی دەسەڵاتی دیکتاتۆری پێشتر هێناویەتییە سەر کورسی دەسەڵات، مەسەلەکەش ئەوەیە کە گۆڕانکاری لە ناوەوەی کۆمەڵگا، لە گەوهەر و ماهیەتدا ڕووی نەداوە بەڵکو تەنیا ڕووکەش گۆڕاوە، ئەمەش هەم خاسێتی گۆڕانکارییەکانی دەسەڵاتە لە ڕۆژهەڵاتدا، هەم هاوشێوەیەی ئەو بۆچوونەیە کە لە سەرەتاوە خستمانە ڕوو کە هەتاکو گۆڕانکاری لە گەوهەر و ماهیەتدا ڕوونەدات، ڕووکەش و ڕوخساری دەرەوە گوزارشتێکی دروست لە ناوەڕۆك و گەوهەر

ناکەن. دیارە گۆڕانکاری زۆر کەم کە خاوەنی نوێی خانووەکەی باوکی پاڵەوانی چیرۆکەکە کە لە خانووەکەدا کردوویەتی هاوشێوەی ئەو گۆڕانە زۆر کەمەیە کە لە کاتی گواستنەوەی دەسەڵات لە کەسێکەوە یان لە بنەماڵە و دەستە و حیزبێکەوە بۆ یەکێکی تر ڕوودەدات.
کۆتایی چیرۆکەکە بە باسکردنی دەوڵەمەندیی بیرەوەرییەکانی باوکی پاڵەوان و کۆیاری خانووەکەی دەگاتە ئەنجام. بە ئەندازەیەك گێڕەرەوە باسی کۆیاری خانووەکە وەکو سەرچاوە یان بیرەوەرییەکانی مێژووی شار باس دەکات. ئەمەش ئەو دەلالەتە هەڵدەگرێت کە ناکرێت بەبێ بوونی مێژوو لە ئێستاشدا ئامادەبوونت هەبێت و ببیتە خاوەنی دەسەڵات، ئەوەتا هەردوو خاوەنی خانووەکە هەریەکە (سنگی) مێژوویەکە بۆ خۆی. لێرەدا چیرۆکنووس پێمان دەڵێت ناکرێت دەسەڵات بەبێ مێژوو، بەبێ فەرهەنگ و بەبێ کەلتور بتوانێت بوونی خۆی بسەلمێنێت و ئامادەبوونی هەبێت، مەبەست لە مێژووش لێرەدا سەرجەم بنەماو پێداویستییەکانە بۆ بەدەستهێنانی بوون و ناسنامە لە ئێستادا.
چیرۆکی سەفەرێکی ئەفسووناوی بیبلۆگرافیای پاڵەوانێکمان بۆ دەگێڕێتەوە کە لە ئێستادا سەفەر دەکاتەوە بۆ نێو ئەو ڕووبەرە جوگرافییەی کە بنەماکانی بوون و خۆسەلماندنیان تێدایە، لە وێنەوە درێژەی خاسێتەکانی ئەو جوگرافیایە و چۆنێتی کارتێداکردنی پێکهاتە و بنەماکانیمان دەهێنێتەوە یاد بەو مەبەستەی بیرمان بخاتەوە کە ئەو پاڵەوانە وێنەی بەرجەستەی هەریەکە لە ئێمەی بێ مێژوو، بێ ڕابردوویەکی گەش و وەستاوە لە بەردەم مەترسی ئایندەدا. پاڵەوانی سەفەرێکی ئەفسووناوی، سەفەرێك لە نێوان خەیاڵ و واقیعدا تێکەڵاو دەکات بە ئومێدی گەیشتن بە ئاستێك کە بنەماکانی ئامادەبوون و خۆسەلماندن دەستەبەر بکات.
پاڵەوانی (سەفەرێکی ئەفسووناوی) بە یارمەتی ڕێنیشاندەرێك کە ناسنامەکەی بە تەواوی ئاشکرا نییە، دەگەڕێتەوە بۆ ڕابردووی خۆی بۆ سەر زێد و شوێنی سەردەمی منداڵی خۆی. ئەگەر لە ئاستێکی قووڵتردا سەیر بکەین ئەوا پاڵەوان کەسێتی نەتەوەیی ئێمەیە کە خۆی نەیتوانیوە بگەڕێتەوە بۆ نێو مێژووی خۆی و هەمیشە چاوەڕوانی ئەوە بووە ئەوانی تر ڕێنومایی بکەن بۆ گەڕانەوە بۆ نێو ئەو مێژووە. خۆ ئەگەر سەفەرەکەش لە گەڕانەوەوە بۆ ڕابردوو بگۆڕین بۆ سەفەری ئێستا ئەوا کەسێتی کوردی بەردەوام لە شێوازی پاشکۆدا دەردەکەوێت کە ئەوانی تر ڕێگای نیشان دەدەن و پێشەوایەتی دەکەن بۆ گەیشتن بە ئامانج کە ئەمەش حاڵەتێکی نائاساییە و لاوازی ئەو کەسێتە دەگەیەنێت کە بە تەواوەتی هاوشێوەی کەسێتی پاڵەوانی چیرۆکەکەیە.